

Väliarviointi: Taiteilijan asiantuntijuuden ja välittäjätoiminnan kehittämisohjelma

Sisällys

Alkusanat.....	2
Taustaa: opetus- ja kulttuuriministeriön aluepoliittiset linjaukset.....	2
Kehittämishojelman resurssit	3
Kehittämishojelman arviointi.....	4
Kehittämishojelma syntyy.....	4
Asiantuntijuuden uudet muodot	4
Välittäjäosaamisen vahvistaminen	5
Tavoitteet kehittyvät.....	6
Ohjelmatyötä yhteistyökumppaneiden kanssa	7
Itsearviointikeskustelu	7
Tavoiteltu muutos	7
Mitä käytännössä tapahtui?	7
Arviointia – miten meni?.....	9
Kommentti: kehittämishojelman tiimin ajatuksia arviointikeskustelun jälkeen	10
Keskustelijoiden kehittämisehdotuksia	11
Suositukses.....	11
Liite: Itsearviointikeskustelun osallistujat ja taustakysymykset	13

Alkusanat

Käsillä oleva dokumentti on raportti syksyllä 2020 käydyistä kehittämishojelman sisäisestä arviointikeskustelusta. Keskustelun tavoitteena oli käydä itsearviointina läpi kehittämishojelman tavoitteiden onnistumista, haasteita ja kehittämistarpeita. Tavoitteena on myös, että kyseinen asiakirja täydentää kehittämishojelmien omaa raportointia.

Keskustelun pohjana oli kaikille kehittämishojelmille yhteinen kysymysrunko. Alla oleva itsearviointikeskustelun dokumentointi perustuu keskustelusta tehtyyn muistioon ja nauhoitteeseen. Otsikon mukaisesti kyseessä on väliarviointi, koska aineistona on keskustelun lisäksi käytetty kehittämishojelman dokumentteja arviointikeskustelun taustoittamiseksi. Arvioinnin lisäksi raportissa annetaan suosituksia (väliarvioinnin koonnut työryhmä).

Keskustelun kysymysrunko sekä osallistujat liitteenä.

Taustaa: opetus- ja kulttuuriministeriön aluepoliittiset linjaukset

OKM:n aluepoliittiset linjaukset julkistettiin *Taide ja kulttuuri osana alueiden kehitystä, näkymä vuoteen 2025*¹-ohjelmassa vuonna 2018. Linjaus nosti yhdeksi vuosien 2018-2025 painopisteeksi taiteen ja kulttuurin välittäjäyhteisöjen toiminnan tukemisen taiteilijoiden työskentelymahdollisuuksien lisäämiseksi eri puolilla Suomea. Yhtenä toimenpiteenä oli mainittu Taiteen edistämiskeskuksen taiteilijan asiantuntijuuden ja välittäjätoimintaan kohdistuvan valtakunnallisen kehittämishojelman käynnistäminen.

Taiken vastuulla olevaan taiteilijan asiantuntijuuden ja välittäjätoiminnan valtakunnalliseen kehittämishojelmaan tuli linjauksen mukaan sisältyä alueellisen kehittämisen näkökulma ja siihen liittyen julkisen sektorin muuttuva rooli. Tulevaan ohjelmaan toivottuja lähtökohtia olivat välittäjätoiminnan organisoituminen, välittäjäosaamisen tunnistaminen sekä taiteen arvojen ja taiteilija-ammattien asiantuntijuuden näkyväksi tekeminen. Välittäjätoiminnaksi tunnistettiin mm. tuottajien, agenttien, managerien ja kuraattorien toiminta, mutta työkentäksi nähtiin myös uudet ammatit, jotka yhdistävät taidetta ja muita toimialoja. Perinteinen tuottajatoiminta rajattiin kehittämistyön ulkopuolelle. Taiken sisäisessä suunnittelussa päätettiin painopiste siirtää heti pois perinteisestä agentti/manageritoiminnasta. Tämä oli tiedostettu ratkaisu, joka lähti viemään ohjelmaa uutta asiantuntijuutta ja välittäjyyttä etsivään suuntaan.

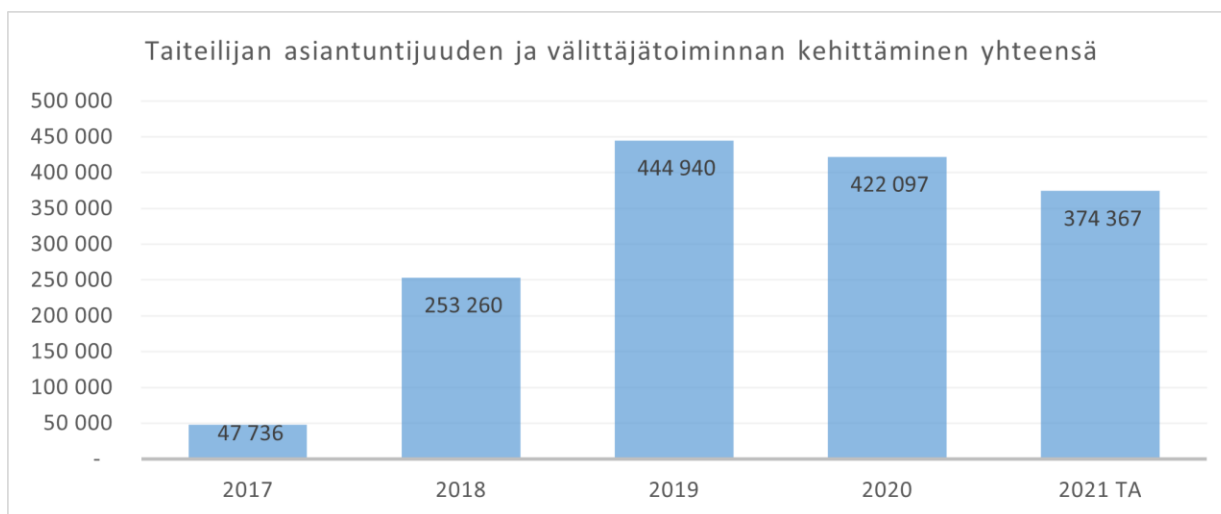
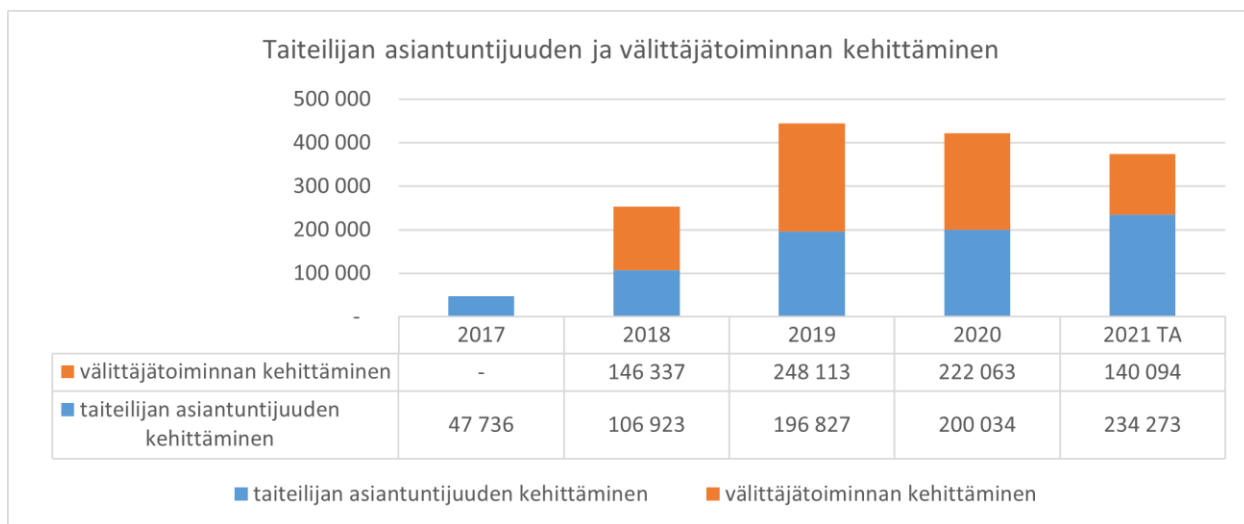
Luovat alat ja välittäjätoiminta on myös ollut painopisteenä EU-rahoituksella rakennerahasto-ohjelma-kausien aikana².

¹ *Taide ja kulttuuri osana alueiden kehitystä Näkymä vuoteen 2025* Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:20.

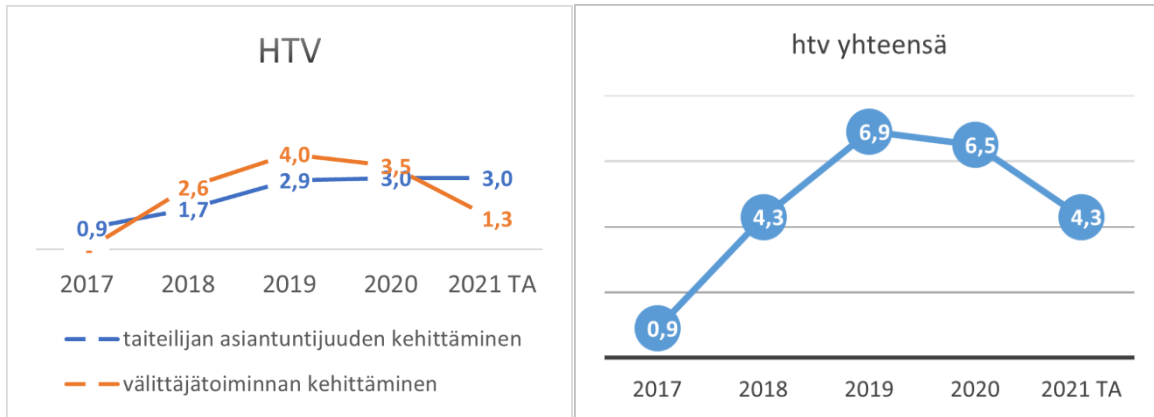
² Cuporen selvityksen mukaan rakennerahastokaudella 2007–2013 luovien aloja rahoitettiin EU:n ja valtion rahoituksen osalta lähes 47 miljoonalla eurolla. Rahoitus kohdistui mm. luovien alojen liiketoimintaosaamisen, tuote- ja palvelukehitysoosaamisen sekä **tuottaja- ja manageriosaamisen (välittäjätoiminnan) kehittämiseen**. Ohjelmakaudella 2014–2020 luovia aloja rahoitettiin Luovaa osaamista –valtakunnallisesta toimenpidekokonaisuudesta, jonka tavoitteena oli mm. luovan osaamisen integroituminen kasvu- ja rakennemuutosaloille ja luovien alojen ammattilaisten työllistymisen vahvistaminen.

Kehittämishojelman resurssit

Kehittämishojelman resursointi jakautui kahteen osa-alueeseen, taiteilija-kehittäjä-asiantuntijuuden vahvistamiseen heti ohjelmakauden alussa ja myös perinteisen välittäjätoiminnan kehittämiseen vahvemmin kauden edetessä. Kaiken kaikkiaan kehittämishojelman toimintoihin kohdennettiin vuosina 2017–2021 Taiken rahallista panostusta runsaat 1,5 miljoonaa euroa.

Vastaava jako välittäjyyden ja toisaalta asiantuntijuuden kehittämisessä näkyy myös ohjelmakauden henkilötyövuosien kehityksessä. Henkilötyövuosina tarkasteltaessa kehittämishojelman aikana on - viimeistä vuotta lukuun ottamatta - panostettu erityisesti välittäjätoimintaan. Kaiken kaikkiaan kehittämishojelma on kuluneiden vuosien aikana työllistänyt lähes 23 henkilötyövuotta.

Kehittämisohjelman arviointi

Kehittämisohjelma syntyy

Kehittämisohjelma lähti kehittymään taiteilijoiden työskentelyedellytysten kehittämisohjelman yhteydessä. Pohjustavissa keskusteluissa oli mukana useita tämän ohjelman läänintaiteilijoita, joista muutamat siirtyivät uuteen ohjelmaan.

Taiteilijan asiantuntijuuden ja välittäjätoiminnan kehittämisohjelma aloitettiin Taikessa v. 2018 ja se jatkuu vuoden 2022 loppuun. Kehittämisohjelmalla edelsi selvitys, joka toteutettiin taiteilijoiden työskentelyedellytysten kehittämisohjelman yhteydessä vuonna 2017. Selvitysvaiheeseen rekrytoitiin valtakunnallinen läänintaiteilija Krista Petäjäjärvi. Läänintaiteilijan tehtävänä oli myös rakentaa kehittämisohjelman teoreettista viitekehystä. Toimintamallina mietittiin aluksi 3-vuotista ohjausryhmävetoista ohjelmaa, joka painottuisi työllisyyttä tukeviin rakenteisiin. Tavoiteltiin myös uutta tapaa tehdä ohjelmatyötä OKM:n kanssa liittyen ministeriön aluepoliittisiin linjauksiin.

Ohjelmatyö painottui aluksi pelkästään välittäjätoimintaan ja Taiken strategisista painopistealueista taiteilijoiden toimeentulo- ja työskentelyedellytysten ja taiteen saatavuuden ja saavutettavuuden edistämiseen. Vuonna 2019 tavoitteet laajenivat taiteen yhteiskunnallisen aseman ja näkyvyyden edistämiseen

Taiteilija oli kuitenkin keskiössä, painotettiin taiteilijan edellytyksiä toimia taiteen kautta uusissa toimintaympäristöissä, tunnistaa oman asiantuntijuuden arvo ja uusien ympäristöjen sisältämä potentiaali taiteelle. Toiminnan alussa keskityttiin verkostotyöhön, toisena painopisteenä oli ammattimaisen välittäjäosaamisen vahvistaminen. Kolmanneksi tavoiteltiin taiteen merkitysten näkyväksi tekemistä ja viestimistä. Ohjelman arvopohja rakentui kestäväälle kehitykselle. Vahvana ajatuksena oli innovointi ja TKI-ajatelu.

Asiantuntijuuden uudet muodot

Kehittämisohjelman lähtötilanteen havaintoja oli, että toimijoilla, jotka hyödyntävät asiantuntijuuttaan muissa kuin perinteisissä taideympäristöissä, ei ollut organisoitunutta yhteistyötä. Tavoitteena olikin verkoston aikaansaaminen, välittäjäosaamisen ja ammattimaisen toiminnan edellytysten vahvistaminen. Huomattiin myös toiminnan alkuvaiheessa, että kehittämistyössä tarvitaan ennen kaikkea läänintaiteilijoiden asiantuntijuutta projektityön sijaan.

Kehittämishjelman alussa lähdettiin kartoittamaan ja pilotoimaan esimerkkejä toiminnasta, joka ei toteudu perinteisessä taideympäristössä vaan testaa taiteilijan kykyä toimia ja saavuttaa tuloksia uudellisissa konteksteissa. Samaa haastetta oli myös taidekentän ”sisällä”, työpari ”taiteilija ja konsultti” tuntui vielä aika vieraalta.

Haluttiin myös nostaa näkyväksi taiteen vaikuttavuutta ja potentiaalia osana kestävästä yhteiskunnan kehittämistä: mm. taiteen merkitystä osana paikallisuuden ja paikallisyhteisöjen rakentumista, taiteen itseisarvoa osana kestävästä kehitystä, taidelähtöisiä menetelmiä ja taidetta muutosvoimana.

Kehittämistyön alkutaipaleella tunnistettiin kunnallisen kulttuuritoimen toimintaympäristön ja toimintatapojen muospaineet. Kuntien työssä tunnistettiin taide- ja kulttuuripalvelujen järjestäjän ja mahdollistajan ohella myös välittäjän rooli. Taiteen ekosysteemin tunnistamiseen ja kulttuurisen vanhustyön käyttöön suunniteltiin työkaluja. Kulttuurihyvinvointipalveluiden laajempi kehittämistyö tapahtui Taiken toisessa kehittämishjelmassa.

Välittäjäosaamisen vahvistaminen

Verkostotyössä hyödynnettiin olemassa olevan Facebook-ryhmän kautta syntyneitä virtuaalista kokoon-tumispaiikkaa. Kehittämishjelma on verkottanut yhteen teema-alueesta kiinnostuneita taiteilijoita, asiantuntijoita, kehittäjiä, tutkijoita ja muiden alojen asiantuntijoita. Tällä hetkellä *Taide osana organisaatioita* -verkostoon kuuluu jo yli 1700 toimijaa. Muitakin toimintaryhmiä syntyi ohjelman liepeille.

Välittäjyys on ollut esillä myös ohjelman kansainvälisessä projektityössä. AIO Nordic Network avasi kansainvälisen yhteistyön Pohjoismaihin. Artists In Organisations (AIO) Nordic Network kokoaa taiteilijoita, välittäjiä, tutkijoita ja kehittäjiä erityisesti Pohjoismaista. Tämän verkoston toiminnan kautta vahvistetaan välittäjien välistä yhteistyötä, tartutetaan välittäjäprosesseja ja luodaan yhteistä osaamista välittäjän roolista.

Vuonna 2021 kehittämishjelmassa siirrytään parhaiden käytäntöjen dokumentointiin ja jatketaan myös taiteilijan työn tulevaisuuteen liittyvien osaprojektien toteuttamista. Ohjelma jatkaa verkostojen (TOO, AIO) kehittämistä ja vakiinnuttamista. Uutta ajattelua viedään myös muihin ohjelman aikana syntyneisiin kotimaisiin verkostoihin. Ohjelman asiantuntijoiden työtä hyödynnetään myös esimerkiksi kunnille suunnattujen asiantuntijapalveluiden suunnittelussa. Lisäksi on ajatuksia välittäjätoiminnan uudeksi rahoitusinstrumentiksi tai jonkin olemassa olevan rahoitusinstrumentin profiloimiseen uudelleen.

Viestinnän merkitys korostui kehittämishjelman toimintasuunnitelmissa. Viestintävälineenä on käytetty mm. verkkolehti-Taidetutkaa³, blogi- ja lehtikirjoituksia, seminaareja ja osallistuttu alan keskusteluihin sekä työpajoihin. Projektityön kautta on edistetty kestävästä kehityksen tavoitteita (Agenda 2030), luotu keskustelua taiteen ja kestävästä kehityksen välisyydestä (mm. Dodo ry) ja tuotu ohjelman teemoja ja sisältöjä osaksi soveltuvien koulutusohjelmien koulutussuunnittelua (mm. Turun taideakatemia, Taideyliopisto, Metropolia, Lapin yliopisto)⁴. Vahva panostus laitettiin myös Helsingin kaupungin Kaapelitehtaan, YLE:n ja Taide- ja kulttuurialan ammattijärjestö Taku ry:n organisoimaan LIFT – New Dimensions of Media, Art & Culture-tapahtumaan vuosina 2018 ja 2019.

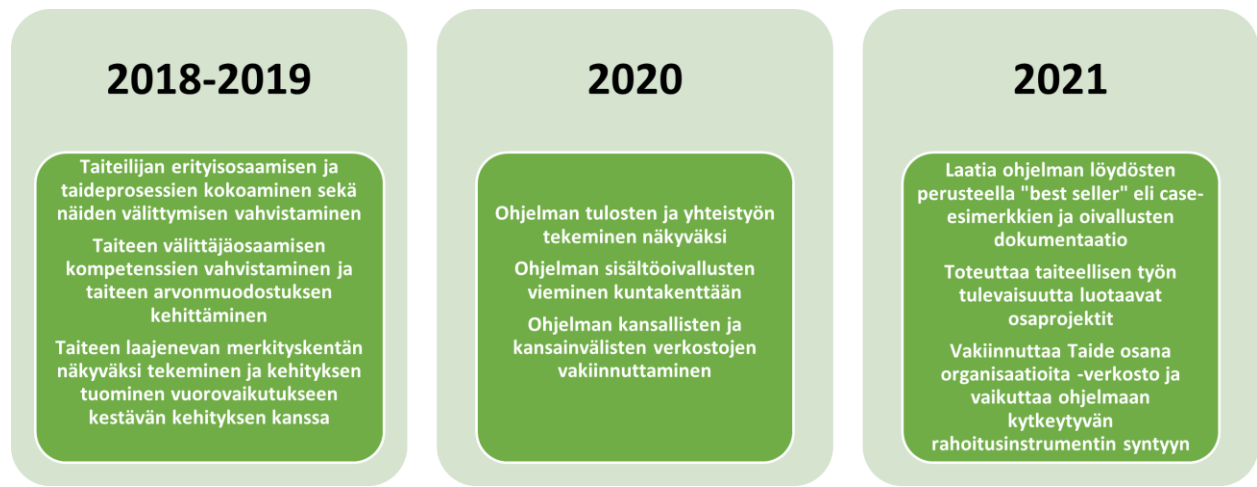
³ Taidetutkan kehittämisessä ja toimituskunnassa on ollut mukana läänintaiteilija Krista Petäjäjärvi.

⁴ Kestävä kehitys valittiin myös ohjelman ”arvoksi” heti alussa. Tämä on myöhemmin johtanut mm. Taiken, Suomenlinnan, Museoviraston ja Kansallisarkiston yhteiseen kestävästä kehityksen kehittämistyöhön.

Taiken henkilöstösuunnitelma vuodelta 2017, joka keskitti läänintaiteilijoiden työn vetovastuun vain kehittämisen vastuualueen erityisasiantuntijoille, vaikutti myös tähän kehittämisohjelmaan. Kehittämisohjelmaan muodostui ikään kuin kaksi linjaa, toinen taiteilija-kehittäjätyyppiseen toimintaan ja vahvemmin taiteilijoiden asiantuntijuuden kehittämiseen ja toinen osa projektitoiminnasta on suuntautunut taiteilijakenttään ja -yhteisöjen välittäjätoiminnan tukemiseen ja tuottajatyypiseen sparraamiseen. Ohjelman ydintä vahvistamaan palkattiin myös läänintaiteilijaa, Annika Dahlsten ja Aura Seikkula.

Uuden luomiseen liittyy aina positiivista innostusta sekä tunne siitä, että tehdään merkityksellistä yhteistyötä. Kuitenkin osa läänintaiteilijoista koki tilanteessa epävarmuutta koska työskentelyedellytysten kehittämishojelman vetovastuu ratkaistiin vasta myöhemmin. Nämä tuntemukset onneksi hälvenivät ajan myötä. Työskentelyedellytysten kehittämishojelma alkoi tiimiytyä tehtävää varten rekrytoidun kehittämishojelman koordinaattorin aloitettua työnsä, jolloin ohjelmatyöhön alettiin luoda yhteisiä jännevöittäviä linjauksia.

Tavoitteet kehittyvät

Ohjelmatyötä yhteistyökumppaneiden kanssa

Kehittämishojelman aikana syntyi yhteistyötä monipuolisesti erilaisten tahojen kanssa. Kumppanuuksia toteutettiin niin valtiollisten toimijoiden, kuntien, oppilaitosten kuin erilaisten verkostojenkin kanssa.

Itsearviointikeskustelu

Kehittämishojelman virkamiesten ja läänintaiteilijoiden itsearviointikeskustelu toteutettiin lokakuussa 2020. Keskustelun tavoitteena oli koota ohjelmatyössä mukana olleiden kokemuksia ja näkemyksiä ja mahdollistaa tavoitteiden ja toimenpiteiden pohdinta. Keskusteluun osallistui myös arviointitiimin edustajia ja se käytiin etukäteen jaetun kysymysrungon avulla (liite 1).

Tavoiteltu muutos

Arviointikeskustelussa nostettiin esiin kolme keskeistä muutostavoitetta:

- Taiteilijan laaja-alaisemman roolin tunnistaminen ja hyödyntäminen
- Välittäjäosaamisen kehittäminen
- Taiteilijan työllistyminen ja uudenlaisen luovan toimialan esiin nostaminen

Mitä käytännössä tapahtui?

Keskustelussa nostettiin esiin erityisesti toimenpiteitä yhteistyökumppanien ja verkostoitumisen parissa. Niin ikään pohdittiin Taiken roolia suhteessa ulkoihin yhteistyökumppaneihin ja toisaalta Taiken sisäisen yhteistyön toimivuutta.

Keskeisenä kehittämishojelmassa on ollut myös välittäjyyttä ja taiteilijan laajentuvaa työnkuvaa ja laaja-alaista asiantuntijuutta käsittelevän puhunnan kehittäminen.

Yhteistyö ja verkostoituminen

Yhteistyö eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan kanssa on ollut kehittämisohjelman näkökulmasta onnistunutta ja avannut uusia näkökulmia.⁵

TOO-verkosto (taiteilija osana organisaatiota) on synnyttänyt taiteilijalle keskustelufoorumin ja tuki-verkoston.

Sisäinen yhteistyö ja Taike-viraston rooli

Talon sisällä on kehittämisohjelman näkökulmasta ollut valitettavan vähän yhteistyötä varsinkin ohjelman alkuvuosina. Tämä koskee niin ohjelmien välistä yhteistyötä kuin talon sisäistä kommunikointia yleisemminkin. Myös kehittämisohjelmien välisen yhteistyön lisäämistä pidettiin tärkeänä ja nähtiin että sen avulla voitaisiin lisätä toimien vaikuttavuutta.

Puhunta

Välittäjäyden ja taiteilijan laajan osaamisen sanoittaminen on ollut työn alla ja kehittynyt koko kehittämisohjelman toimintakauden ajan.

Taiteilijan työllistyminen

Kehittämisohjelman projektit ovat työllistäneet vuoden 2020 loppuun mennessä 87 ammattitaiteilijaa ja 118 taideyhteisöä ja laskutusosuuskuntaa.

Kehittämisohjelman kaksi linjaa

Arviointikeskustelussa eivät olleet mukana kehittämisohjelmassa jo työnsä päättäneet läänintaiteilijat. On kuitenkin hyvä muistaa, että olennainen osa toimintaa olivat myös rakenteisiin kohdistuneet muutokset.⁶

Biotaitteen läänintaiteilijan työ liitettiin osaksi tätä kehittämisohjelmaa. Biotaitteen toimintaverkostoja rakennettiin paikallisten ja kansallisten organisaatioiden ja ryhmien kanssa ja kehitettiin toimintamalleja. Asiantuntijatyöllä ja viestinnällä on pystytty vaikuttamaan mm. tutkimusyksiköiden tekemisiin rahoitushakuihin niin, että taiteilijat ovat päässeet osaksi tutkimusryhmiä ja rahoitusta on saatu taiteelliseen työskentelyyn perinteisen taiteen tuen ulkopuolelta.

Esittävän taiteen läänintaiteilija aloitti työnsä vahvistamalla, kehittämällä ja yhdistämällä Pirkanmaan freelancerkenttää, hyvänä esimerkkinä hyödynsaajista on Tampereen taiteilijatoimisto. Liikkuva näyttämö -projektin kautta taas kehitettiin uutta toimintamallia VOS-laitoksen ja vapaan kentän välille, tätä testattiin Tampereella ja Turussa. Myös sirkuksen ohjaus- ja esitystoimintaa pystyttiin vahvistamaan.

Valokuvan läänintaiteilijan mentorointityö lisäsi yhteistyötä sekä valokuvan ammattilaisten kesken ja toi myös yleisölle esimerkkejä valokuvan hyödyntämisestä uudella tavalla.

⁵ Yhteistyön tuloksena muodostui myös Tulevaisuusvaliokunnan julkaisusarjassa julkaistu ”Suomen luova potentiaali - Ratkaisuja ilmastokriisin aikakaudelle” (Petäjäjärvi & Huntus, 2019).

⁶ Itsearviointikeskustelun lisäksi tässä raportissa on hyödynnetty kehittämisohjelman toimintasuunnitelmia sekä läänintaiteilijoiden loppuraportteja.

Läänintaiteilijan ja muiden asiantuntijoiden mentorointia on hyödynnetty myös Taiteen tilat -verkoston rakentamisessa. Verkostopohjainen toimintamalli lähti kehittymään läänintaiteilijan vetämänä Keski-Suomesta käsin ja perustuu vertaistukeen ja tiedon jakamiseen. Verkoston toiminnassa on mukana vapaan kentän tiloja ja tilahankkeita viitisentoista eri puolilta Suomea.

Arviointia – miten meni?

Tavoitteet

Keskustelussa todettiin, että kehittämisohjelman tavoitteet ilmaistiin abstraktisti ja ne jäivät osittain ylätasolle. Katsottiin, ettei luotu riittävästi konkreettisia mittareita, joihin omaa työtä olisi voinut suhteuttaa. Toisaalta nostettiin esiin, että ohjelman tavoite oli niin laaja ja käsitteellinen, että tämä synnytti epävarmuutta. Kehittämisohjelmankauden kuluessa alun hapuilevat tavoitteet ovat terävöityneet.

Tavoitteiden osalta pidettiin ongelmana strategisuuden ja resurssien puutetta. Syntyi tunne, että Taiken sisällä ei odoteta tai tunnisteta kehittämisohjelmien tuloksia. Tämän todettiin turhauttaneen työtä kehittämisohjelman kuluessa.

Projektien ja ohjelman välinen suhde

Ohjelman alkuvaiheessa projektit eivät linkittyneet riittävän selkeästi ohjelmaan. Kehittämisohjelma laajempaan kehikkona on myös muokannut projektien sisältöä. Ohjelma on vaikuttanut muun muassa siihen millaisia sisältöjä projekteihin valikoituu.

Toimintatapa kehittämisohjelmassa on ollut ennen kaikkea asiantuntijatyö, mikä ei aina ole näkynyt samanlaisena projektityönä kuin joissakin muissa kehittämisohjelmissa. Tämä erillisyys on vaikuttanut muun muassa viestintään, jossa nimenomaan projekteilla on ollut suuri osuus.

Yhteistyö ja verkostot

Erityisesti verkostotyö on alkanut tuottaa tulosta. Taike on ollut mukana ohjelman kautta kehittämässä, sparraamassa ja tukemassa toimijoita, jotka luovat uutta liiketoimintaa. Nyt ollaan ikään kuin toisessa vaiheessa, jossa luovutaan osasta pilotteja ja keskitetään toimintoja verkostoihin ja joihinkin pitkäkestoisin projekteihin (TOO-verkosto, AIO-yhteistyö, LIFT, Oodi, kunnat).

Tavoite taiteilijan asiantuntemuksen tunnistamisesta näyttää toteutuvan, sillä taidelähtöisen työskentelyn potentiaali tunnustetaan Suomessa aiempaa paremmin. Taiteilijakunnasta alkaa nousta yhä enemmän esimerkkejä uusista tavoista kiinnittyä työelämään ja hyödyntää osaamista uusissa yhteyksissä. Alalle myös syntyy uutta yritystoimintaa ja myös julkinen rahoitus on kiinnostunut uusien avausien tukemisesta, hyvänä esimerkkinä Business Finlandin rahoituspalvelut⁷. Toki koronan kaikki vaikutukset eivät ole tiedossa.

Yhteistyö eduskunnan Tulevaisuusvaliokunnan kanssa on ollut erittäin onnistunutta. Taiken virasto-asema on avannut yhteistyöovia moneen muuhunkin suuntaan ja Taike on koettu halutuksi yhteistyökumppaniksi.

⁷ Lisäksi Avekin CreaDemo ja Crema -rahoitukset, joiden kautta moni taiteilija-yrittäjä on saanut tukea toimintansa kehittämiseen.

Yhteistyön rakentamisessa eri toimijoiden kanssa olisi tarvittu enemmän strategisuutta ja sen arviointia, millainen yhteistyö ja verkostoituminen on tarkoituksenmukaista.

Sisäinen yhteistyö Taikessa

Arviointikeskustelussa koettiin, että henkinen tuki ohjelmalle on Taiken sisällä puuttunut. Erityisesti tämä on näkynyt sisäisessä viestinnässä sekä siinä, että kehittämisohjelman seuraavia askelia tai seuranta ei ole pohdittu. Läänintaiteilijoiden määrän väheneminen ja toisaalta rahoitusinstrumentin puuttuminen viestittävät omalta osaltaan viraston tuen puutetta.

Kommentti: kehittämisohjelman tiimin ajatuksia arviointikeskustelun jälkeen

Kehittämisohjelman tavoitteena on ollut edistää ja kehittää toimintaa, alaa ja teemaa, joka on vasta kehkeytymässä. Tämä ”jonkin aivan uuden” jäsentäminen ja edistäminen on määritelty ohjelmatoiminnan luonnetta. Tavoitteita ei osin ole voitu konkretisoida, kun kehittämisalue on abstrakti ja uusi. Sanoittamisella ja rajaamisella on ollut tiimityössä suuri rooli. Tämä on myös vaikuttanut ohjelman työtapoihin. Keskeistä on ollut tiivis vuorovaikutus kentän toimijoiden kanssa sekä kyky tunnistaa taiteilijan asiantuntijuutta ja välittäjyyttä laajempia kehityskulkuja.

Ohjelmaa on rikastanut läänintaiteilijoiden monialainen asiantuntijuus ja sijoittuminen ohjelman teemoihin. Suoraan kehittämisohjelmaan rekrytoitujen läänintaiteilijoiden ja toisista kehittämisohjelmista siirrettyjen läänintaiteilijoiden yhteistyö on ollut sekä antoisaa että haastavaa lähtökohtien ollessa hyvin erilaiset.

Ohjelmalle on luonteenomaista jatkuva oman toiminnan ja tavoitteiden arviointi, sisäinen kehittämistyö. Tämä itsearviointi on kehittänyt ohjelmaa sen koko olemassaolon ajan. Sisäinen kehittämistyö ei ole ollut lineaarista vaan ohjelman aikana on säännöllisesti palattu välittäjyyden ja taiteilija-asiantuntijuuden uusien muotojen määritelmään. Toimintasuunnitelmien kaksinapaisuudesta (välittäjyys – asiantuntijuus) poiketen kehittämistyön eri osa-alueet taiteilijan asiantuntijuudesta välittäjyyteen ovat olleet rinnakkaisia ja limittyviä. Ohjelmassa on alusta lähtien painottunut kehittämistyön perusta: taiteen merkitys ja arvo. Niiden sanoittaminen ja ymmärryksen lisääminen on ollut osa ohjelman läpileikkaavaa työtä. Taikessa tehdyn kehittämistyön merkitys näkyy vahvempana pohjana, johon kentän kehittäminen ja kenttää tukevat projektit luovat konkretiaa. Kyse on kuitenkin taiteen merkityksestä ja arvosta.

Keskustelijoiden kehittämis ehdotuksia

Rakenteellisia ehdotuksia

- "Ohjausryhmä" – Taiken sisäinen tai mahdollisesti myös kumppanien kanssa toimiva foorumi, jonka avulla kehittämisohjelman kokemukset ja toteumat viedään osaksi taidepolitiikkaa ja strategiaa.
- Poikkihenkilöstölliset tiimit ja työpariajattelu. Työpareja voisi olla myös luottamusmiespuolelta.
- Koko ohjelmakauden kestävä resurssisuunnitelma – ei ennenaikaista alasajoa.
- Tiedon lisääminen: Taiken sisäisesti ja prosessit huomioon ottaen, vertaisarvioijat, välineenä mm. teams-luennot ja muu tiedontuotanto ja viestintä.
- Erityisesti tämän kehittämisohjelman kautta on havaittu pilotoinnin, kokeilujen ja uusien avaus-ten merkitys taiteen kentälle. Tällaiseen kokeilutoimintaan alan muilla toimijoilla ei välttämättä ole taloudellista resurssia.

Kehittämisohjelman loppukauden toimia

- Taiken sisäiseen viestintään, tiedonkulkuun ja vuorovaikutukseen erityishuomiota.
- Jatkuvuudesta huolehtiminen.
- Pilottien ja kokeilevan TKI-toiminnan hyödyntäminen levittämällä ohjelman aikana saatuja hyviä käytäntöjä.

Suosituks

- Keskustelussa kaivattua poikkihallinnollisuutta ja työpari -ajattelua voitaisiin vahvistaa kehittämisohjelmien ohjausryhmätyöllä. Ohjausryhmä -käytäntö otetaan käyttöön jatkavissa ja aloitavissa kehittämisohjelmissa. Vuorovaikutuksen lisäämiseksi mukaan otetaan myös Taiken sidosryhmiä. Heille maksetaan ohjausryhmätyöstä korvaus.
- Jatkaville ja aloitaville kehittämisohjelmille tehdään viiden vuoden resurssisuunnitelma, johon virasto sitoutuu. Ohjelman toiminta ja resursointi jatkuu koko ohjelmakauden loppuun saakka.
- Tavoitteet (esim. taiteilijoiden työllistäminen) konkretisoidaan ja toiminnallistetaan kaikilla Taiken vastuualueilla sitomalla ne viraston toiminnansuunnitteluun. Poikkihallinnollisten tiimien (tatu-kehva) avulla sidotaan tavoitteet osaksi eri vastuualueiden prosesseja jo suunnitteluvaiheessa.
- Lisätään sisäistä viestintää kehittämisohjelmista ja projekteista välineinä Taila, virastokokoukset, kehvan kuukausikokoukset, teams-luennot kustakin kehittämisohjelmasta kerran vuodessa, taiteenalakohtaiset poikkihallinnolliset tiimit.
- Taiken verkkosivu-uudistus toteutetaan siten, että kehittämisohjelmien näkyvyys lisääntyy. Tämä toteutuu parhaiten konkretisoimalla tavoitteita yllä mainitulla tavalla. Projektien tilaisuuksia Taiken verkkosivujen tapahtumakalenteri palvelee jo tällä hetkellä hyvin. Hyödynnetään kaikkia Taiken somekanavia nykyistä tehokkaammin.
- Kehittämisohjelmissa otetaan käyttöön mekanismi, jonka avulla vuosittain tarkastellaan, onko ohjelmalla jatkuvuutta esimerkiksi palveluna joko Taiken tai jonkun muun toimijan yhteydessä. Niin ikään pohditaan, tarvitaanko jatkuvuuden vuoksi esimerkiksi tavoitteisiin liittyvä rahoitusmuoto tai olemassa olevan rahoitusmuodon avaaminen uusille hakijaryhmille. Lisäksi taiteen tukemisen vastuualueen kanssa mietitään, onko viraston konkreettisista tavoitteista mahdollista kehittää teemallisia rahoitushakuja.

- Kehittämishojelmien seuranta parannetaan yhteistyössä tiedontuotannon kanssa toteuttamalla vuosittain kysely, tuottamalla ohjelman väli- ja loppuraportit, toteuttamalla 1 – 2 itsearviointia sekä arvioimalla seurantatutkimuksen tarve ja mahdollisuudet ohjelman päätyttyä.
- Myös jatkossa Taikessa toteutetaan kokeiluun, pilotointiin ja TKI-toimintaan perustuvia kehittämishojelmia ja projekteja. Niiden avulla voidaan viedä eteenpäin erilaisia hyviä käytäntöjä ja toimintatapoja taidekentälle ja muille toimijoille, joilla ei ole vastaavaa taloudellista mahdollisuutta kokeiluihin. Yhteistyö kentän kanssa lisää Taiken asiantuntemusta sekä aitoa vuorovaikutusta.

Liite: Itsearviointikeskustelun osallistujat ja taustakysymykset

Osallistujat 8.10.2020

Antti Huntus	Välittäjä, koordinaattori
Elina Itkonen	Välittäjä, suunnittelija
Krista Petäjäjärvi	Välittäjä, läänintaiteilija
Vesa Plath	Välittäjä, läänintaiteilija
Aura Seikkula	Välittäjä, läänintaiteilija
Antti Tenetz	Välittäjä, läänintaiteilija
Lea Halttunen	Arviointitiimi, erityisasiantuntija
Paula Karhunen	Arviointitiimi, erityisasiantuntija
Helena Laahanen	Arviointitiimi, suunnittelija
Arja Laitinen	Arviointitiimi, hankepäällikkö
Raija Nummijärvi	Arviointitiimi, erityisasiantuntija
Laura Pajunen	Arviointitiimi, suunnittelija
Kaija Rensujeff	Arviointitiimi, erityisasiantuntija (muistio)
Kirsi Väkiparta	Arviointitiimi, erityisasiantuntija

Taustakysymykset

1. Mitä kehittämisohjelmalla tavoiteltiin?
 - Millaisia muutoksia ohjelmalla pyrittiin saamaan aikaan & missä asioissa?
2. Toteutuiko ko. muutos tai osa siitä? Minkä ansiosta tai miksi ei?
 - Mikä edisti, mikä esti/hidasti?
3. Odottamattomat tulokset – yllätykset?
4. Resurssit ja osaaminen
 - Läänintaiteilijoita kaikkiaan 9 - riittävästi? Ajoitus? Taiteenalat/osaamisalueet?
 - Budjetit
 - Toimenpiteiden laatu – panostus tasalaatuisuudesta kaikissa projekteissa?
5. Yhteistyön sujuminen a) Taiken sisällä b) sidosryhmien/kumppanien kanssa
6. Projektit suhteessa kehittämisohjelmaan – oliko suunta yhteinen?
7. Välilliset vaikutukset – voiko näitä arvioida ja miten määritellään?
8. Toiminnan jatkuvuus ja seuranta
 - Miten voisi seurata – mitä asioita kannattaisi seurata?

Raportin laatinut työryhmä: Paula Karhunen, Arja Laitinen, Saara Vesikansa